

La necesaria mirada ética en Trabajo Social

María Jesús Úriz Pemán (coord.). **Consell General de Treball Social i Paraninfo. Madrid, 2019**

Elisa Abellán Hernández¹

ORCID: 0000-0002-6572-8380

Per citar: Abellán Hernández, E. (2020). [Ressena del llibre *La necesaria mirada ética en Trabajo Social*, de María Jesús Úriz Pemán (coord.)]. *Revista de Treball Social*, 218, 151-153. DOI: 10.32061/RTS2020.218.11

Aquest llibre, coordinat per M. Jesús Úriz Pemán, compta amb la col·laboració d'autors de reconegut prestigi acadèmic i professional com Joan Canimas, Sarah Banks, Nicanor Ursúa, Alberto Ballesterero, Francisco Idareta, Carmen Verde Diego, Juan Jesús Viscarret i la mateixa M. Jesús Úriz.

M. Jesús Úriz és llicenciada en Psicologia i doctorada en Filosofia. Professora titular del Departament de Sociologia i Treball Social de la Universitat Pública de Navarra. Els últims anys, la seva activitat docent s'ha centrat principalment en el Grau de Treball Social i en el Màster d'intervenció social amb individus, famílies i grups. Té nombroses publicacions en l'àmbit del Treball Social, on destaca la seva experiència docent i investigadora.

El llibre, publicat pel Consell General de Treball Social i l'editorial Paraninfo, forma part d'una col·lecció d'assajos, manuals i textos universitaris que pretén posar en relleu els fonaments de la nostra disciplina.

Amb aquest text, els autors ens endinsen en el món de l'ètica professional en Treball Social. Ens conviden a canviar la nostra mirada de manera conscient i responsable. Proposen incorporar l'ètica a la quotidianitat i destaquen la necessitat d'un marc moral comú compartit, però d'altra banda avisen que, encara que tota acció pot tenir un fonament ètic, no tot és ètica.

En el capítol 1, Nicanor Ursúa tracta sobre l'ètica professional en la societat postmoderna. Analitza la societat actual, que destaca per ser canviant, "líquida", segons Bauman (2010), i apunta el repte que significa definir valors comuns en el marc d'ètiques professionals compromeses. Planteja si els codis deontològics o les normes de comportament són suficients per si sols.

1 Diplomada en Treball Social. Presidenta del Consell de Deontologia Professional del TSCAT. Professora associada de la Universitat Rovira i Virgili. elisa_abellan@hotmail.com

El capítol 2 tracta sobre la relació i distinció entre problemàtiques ètiques, tecno científiques i polítiques insistint que es necessiten mútuament. Joan Canimas presenta el tema de manera provocadora i entusiasta. Ens interpel·la per descobrir què concerneix l'ètica i què no, a través de dues idees clau: que tota professió té un fonament ètic i la importància d'identificar la mala praxi.

Partint del binomi ètica/moral, acaba afirmant que “a pesar que no tot és ètica, tot és ètic”. Adverteix del risc de caure en la sensació de seguretat o d'enredar-se en la metafísica. Descriu la “incompetència professional”, el “risc de caure en el món dels somnis o de la queixa” i assenyalava la necessitat de pensar en el sentir de l'altre i per a l'altre. Distingeix entre ètica viscuda i ètica reflexiva.

El tercer capítol porta per títol “Ètica quotidiana en l'exercici professional: el TS com a labor ètica”. Sara Banks hi proposa una ètica contextualitzada, quotidiana i relacional; defineix el que entén per “tasca ètica”. Proposa que els dilemes i les decisions se situïn en un context social, polític i cultural més ampli i entén la responsabilitat en un sentit més extens i relacional que va més enllà de la presa de decisions. A més, discrimina entre “tasca ètica” i “fluïdesa moral o coneixements ètics”. Afirmar que una situació d'importància ètica és un element significatiu de la tasca ètica en si mateixa.

En els capítols quatre i cinc, Alberto Ballesteros i Francisco Idareta aborden les teories ètiques de més incidència. Aprofundeixen en l'ètica kantiana i la utilitarista, molt presents en el nostre àmbit. Totes dues han aportat elements sòlids a l'ètica del Treball Social, la seva fonamentació filosòfica, i sustenten alguns principis que la professió assumeix com a propis (autodeterminació, benestar, confidencialitat, justícia social, igualtat). Aborden les teories ètiques contemporànies que tenen cada vegada més repercussió en l'ètica del Treball Social: l'ètica de la cura, l'ètica de la virtut i l'ètica de la compassió. Les tres incorporen implicacions polítiques en els seus plantejaments ètics i aconsegueixen ampliar-ne l'abast humanitzador: la justícia aconsegueix anar més enllà gràcies a la cura; el deure ho aconsegueix gràcies a les virtuts; i la justícia global, gràcies a la compassió. Comenten aspectes del principisme i del paternalisme que poden resultar en males praxis.

El capítol sis, a càrrec de Carmen Verde, aborda la dimensió deontològica de l'ètica professional. Totes les professions necessiten una deontologia pròpia. Revisa i analitza la definició del Treball Social a través dels codis deontològics del Treball Social de la Federació Internacional de Treballadors Socials (FITS) i l'Associació Nacional de Treballadors Socials dels Estats Units (NASW) i dels codis deontològics a Espanya. Destaca el canvi en la conceptualització del Treball Social i en el rol de les persones usuàries, que passa a ser més actiu. Refereix els desafiaments ètics que acompanyen la intervenció i una consciència ètica creixent i l'interès per comprendre el context on es prenen decisions professionals.

En el capítol set, titulat “Dilemes ètics en la pràctica professional: evolució, anàlisi i casos”, Juan Jesús Viscarret defineix què és un dilema

ètic i afirma que desenvolupar-se èticament requereix solidesa intel·lectual, coneixements, rigor, capacitat d'anàlisi, aprofundiment, reflexió, contrast d'opcions, coneixement i domini de la documentació existent. Aprofundeix en alguns models de resolució de presa de decisions ètiques i sensibilitza sobre com s'ha de desenvolupar un pensament reflexiu i crític. No es tracta de justificar les decisions que es prenen, sinó de responsabilitzar-nos de les nostres accions i eleccions. No n'hi ha prou només amb un compromís general o institucional de la professió del Treball Social amb l'ètica, és necessari el compromís personal i individual de cada treballador i treballadora social.

En el capítol vuit es parla sobre la presa de decisions en treball social. M. Jesús Úriz, de manera pedagògica, il·lustra la complexitat de les decisions ètiques presentant alguns models de presa de decisions i insistint que no n'hi ha prou amb conèixer el codi deontològic, sinó que cal tenir en compte la finalitat de la professió (teleologia) i la seva dimensió pragmàtica (ètica aplicada).

Es pot afirmar amb tota seguretat que aquest llibre serà una referència fonamental per al món acadèmic i professional. Pot ser considerat com una guia per orientar l'abordatge de les problemàtiques ètiques enfront de les quals es troben els treballadors i les treballadores socials.

És imprescindible incorporar accions formatives que estimulin l'interès per l'ètica. Els treballadors i les treballadores socials hem de responsabilitzar-nos i aprendre a implementar aquesta "mirada" pel bé de les persones que atenem i de la professió.

Aquest llibre, juntament amb *Voces para la ética del trabajo social en tiempos trémulos* (2013), pot ser un bon punt de partida per incitar i aprofundir en la importància de l'ètica als futurs professionals i als que exerceixen en l'actualitat.

L'ètica s'aprèn de la interacció amb els altres, ha de ser transversal, forma part intrínseca de tota l'experiència i ens interpel·la en qualsevol intervenció. Hem d'atrevir-nos a mirar i a sentir aquesta incertesa que ens motiva a endinsar-nos en aquest món apassionant que és l'ètica. En definitiva, es tracta d'educar la mirada i ampliar l'horitzó.

Un llibre totalment recomanable per a la reflexió i útil per a l'acció d'avui dia, que evidencia la saviesa i el compromís dels autors amb el Treball Social.

Referències bibliogràfiques

- Bauman, Z. (2010). *Vida líquida*. Barcelona: Paidós Ibérica.
- Rondón García, L. M.; Taboada González, M. L. (2013). *Voces para la ética del trabajo social en tiempos trémulos*. Madrid: Consejo General de Trabajo Social, Paraninfo (Ensayos, Manuales y Textos Universitarios, 4).